

GONDOLATOK A NYOLCVANÉVES STATISZTIKAI SZEMLÉRŐL

DR. MELLÁR TAMÁS

Nyolcvan esztendő olyan hosszú időszak egy szakmai folyóirat életében, hogy bátran tekinthetjük a magyar statisztikatörténet tükreinek. Ebben a tükörben megláthatjuk a magyar hivatalos statisztika fejlődésének főbb állomásait, azokat a módszertani, tartalmi kérdéseket, amelyekkel szembe találta magát a hazai statisztikai szolgálat, akár a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), akár más hivatalos szervezetek formájában. E tükörben az is látható, hogy a KSH érdemi dolgozói (és korántsem csak a vezető beosztásúak) milyen aktivitással bírtak, melyek azok a területek, ahol maradandót alkottak, melyek azok a módszertani továbbfejlesztések, amelyek önálló hazai kezdeményezések voltak vagy amelyeket éppen külföldről adaptáltak a hazai viszonyokra. A tükör másra is alkalmas. Minthogy a *Statisztikai Szemle* rendszeresen közölt és közöl ma is szakirodalmi figyelőt, azt is jól lehetett látni (már a korai számokból is), hogy statisztikusaink milyen témákat tanulmányoztak a nemzetközi szakirodalomból. Ugyanis általában azokat a folyóirat-publikációkat ismertetik (és ezt tették korábban is), amelyeket munkájuk során felhasználtak, és amelyek másodlagos hasznosítása a folyóirat-ismertetésekben való közzététel.

Rövid áttekintésünkben egyrészt foglalkozni kívánunk azzal a történeti háttérrel, amely a *Statisztikai Szemle* 80 évét jellemezte, másrészt a szerkesztőbizottság munkájával és a közölt cikkek íróinak, valamint a külföldi tanulmány- és folyóirat-ismertetőknek körével, s nem utolsósorban a folyóirat olvasóinak változó összetételével. Egy ilyen rövid visszaemlékezésben természetesen nem törekedhetünk teljeskörűsége, a figyelmet csupán a leglényegesebb kérdésekre kívánom irányítani.

Történeti háttér

A *Magyar Statisztikai Szemle* első évfolyama 1923-ban jelent meg. Ezen a néven látott napvilágot a folyóirat a második világháború végéig, majd 1948 után hivatalos neve *Statisztikai Szemlére* módosult. A *Szemle* megjelenése elég nagy időtávval, 56 évvel követte a hivatalos statisztika megalapítását, noha már *Keleti Károly* „Vélemény a magyar statisztikai hivatal szervezetéről” című tanulmányában, vagy ahogy akkor nevezték „Emlékiratában” foglalkozott egy statisztikai folyóirat szükségességével, bár azt is megállapította, hogy a statisztikai szolgálat induló időszakában még korai egy szakfolyóirat alapítása.

A folyóirat szükségessége akkor merült fel, amikor a Magyar Statisztikai Társaság (MST) 1922-ben létrejött; ezt viszonylag rövid előkészítési idő után követte a *Magyar Statisztikai Szemle* megalapítása. Ennek francia nyelvű változata (természetesen nem azonos tartalommal) lett az MST folyóirata: a *Revue* (később *Journal*) *de la Société Hongroise de Statistique*.

A *Statisztikai Szemle* és elődje az első számtól kezdve a Központi Statisztikai Hivatal hivatalos folyóirata volt. Ez azt jelenti, hogy különleges szerepet töltött be a hazai hivatalos, sőt a nem hivatalos statisztikai életben. Ugyanis egyidejűleg tett közzé alapinformációkat és ugyanakkor színvonalas, igényesen megírt elemzéseket. A *Statisztikai Szemle* tehát egyaránt szolgálta mind a tudományos életet, mind a gyakorlati statisztika fejlesztését. A megcélzott olvasói réteg széles volt, idetartoztak egyfelől a közigazgatásban és a gazdaságban a döntést előkészítő és esetenként a döntést hozó szakemberek, másfelől a nagyközönség mint a hazai statisztika „nagyfogyasztói”.

A *Statisztikai Szemlének* első megjelenése óta voltak tájékoztató funkciói is. Rendszeresen hírt adott a Magyar Statisztikai Társaság, a későbbiekben pedig a Magyar Tudományos Akadémia Statisztikai Bizottságának munkájáról. Rendszeresen informált a Nemzetközi Statisztikai Intézet üléseiről, munkásságáról. Közzétette azokat az új kiadványokat (címmel, szerzővel, tárgykörmegnevezéssel), valamint külföldi folyóiratokat (tartalomjegyzékkel), amelyek a hivatal könyvtárába érkeztek, tehát hozzáférhetővé váltak az olvasók számára.

A *Szemle* első évfolyamában, 1923-ban öt ízben jelent meg. Első szerkesztője *Dobrovits Sándor* volt, aki ezt a tisztséget 1923-tól 1939-ig töltötte be. Természetesen már az első szám, majd az ezt követők szerzői között is szerepelt a Központi Statisztikai Hivatal mindenkori vezetője, 1923-ban *Szabóky Alajos dr.*, aki az első évfolyamban nyolc tanulmányt tett közzé a magyar államadósságokról, a külkereskedelmi forgalomról és más, a nemzetgazdaság szempontjából jelentős témáról. Az öt követő igazgató (akkor még így nevezték a Hivatal vezetőjét) *Kovács Alajos* négy dolgozatot írt népmozgalmi témákban. Nagyon fontosak voltak *Konkoly Thege Gyula* cikkei a mezőgazdasági statisztikáról és *Kovács Norbert* cikkei a munkaerőpiacról, a munkabékekről, sőt a munkaviszonyokról is. A kriminálstatisztika témaköréből *Szabó Béla* írt néhány jelentős cikket a harmincas években.

Az első néhány számban, egészen 1939-ig, a *Statisztikai Szemle* azonos szerkezetben jelent meg a következő fejezetsoportosításban:

- Terület és népesség
- Szociális statisztika
- Mezőgazdaság, ipar, kereskedelem és közlekedés
- Árstatisztika és pénzügyek
- Konzuli jelentések
- Egyéb.

Különösen figyelemre méltó, hogy az egyéb témák között a mindenkori aktualitások is megjelentek, ilyen volt például 1935-ben a sportstatisztika.

Már a folyóirat indításakor közöltek könyv- és folyóiratszemléket, a Könyvtár gyarapodásának híreit. Figyelmet érdemel ebben az időszakban a „Konzuli jelentések” címen megjelent közleménysorozat, amelyet a különböző külföldi országokban működő követ

ségek gazdasági szakemberei vagy konzuljai állítottak össze a fogadó országok társadalmáról, gazdaságáról. Ez nagymértékben segítette a kitekintést az ország határain túlra, alapul szolgált az olvasóknak a nemzetközi összehasonlítások készítéséhez.

Ugyancsak viszonylag korán, már az 1926-os évfolyamban megjelent a „Gazdasági jelzőtábla”, amelynek mutatószámai tájékoztatót nyújtottak a hazai társadalom és gazdaság fejlődéséről, a konjunktúra alakulásáról. Napjainkban is él a „Jelentés” rovat, a KSH éves gazdasági és társadalmi jelentésére támaszkodva. Ez utóbbi azért is lényeges, mert azt is jelzi, hogy az a Keleti Károly óta meggyökeresedett hagyomány, miszerint a KSH nemcsak adatokat tesz közzé, hanem szöveges elemzéseket is, folyamatosan teret kapott a *Statisztikai Szemlében* megalakulása óta.

A *Szemle* arra törekedett, hogy időnként egy-egy tematikus számot is megjelentessen. Ez a törekvés napjainkban is megmaradt. A korábbiak közül különösen jelentős az 1938. és az 1939. évi, a Felvidék és Kárpátalja visszacsatolásához kapcsolódó tematikus szám, vagy az 1938. évi 4. szám, amelyet Szent István emlékének szenteltek, majd a politikai változásoknak megfelelően, a második világháborút követően, az 1945. évi 6. szám, amely teljes terjedelmében a Szovjetunió ismertetését tartalmazta gazdasági, társadalmi adatokkal, elemzésekkel. A tematikus számok esetében a folyóiratok cikkismertetései és a könyvismertetések is ugyanazzal a témával foglalkoztak.

A tematikus számok között voltak olyanok is, amelyek a különböző nemzetközi gazdasági értekezletek vagy más nemzetközi események munkáját hozták közelebb az olvasóhoz. Így például, amikor 1939-ben a Mezőgazdasági Iparok VI. Nemzetközi Technikai Kémiai Kongresszusa Budapesten ülésezett, akkor a *Szemle* az év 6. számát teljes terjedelmében a hazai mezőgazdasági ágazatok részletes ismertetésének szentelte, éspedig oly módon is, hogy az erről szóló cikkeket nemcsak magyarul közölte, hanem külön mellékletként franciául és németül is. A német nyelvű ismertetés alkalmazkodott az adott kor igényeihez.

Figyelemre méltó az is, hogy egyes cikkek címeit, valamint a cikk elején rövid tartalmukat a múlt század első felében röviden franciául ismertette a *Szemle* és a táblázatok rovatait is két nyelven, magyarul és franciául tette közzé. Ez a későbbiekben természetesen módosult, napjainkban, az angol nyelv térhódításával az angol nyelvű összefoglaló vált szokásossá.

Igen jelentős, hogy a *Statisztikai Szemle* 1963 óta (visszafelé is feldolgozva az anyagot) rendszeresen közzétette a Repertóriumát. Ezek általában öt év publikációs adatait ismertették részletesen, azaz felsorolták a megjelent cikkeket, a külföldi könyv- és folyóiratcikk-ismertetéseket, tárgy- és névmutatókkal összeállítva. Ez utóbbi különösen annak az olvasónak előnyös, aki az utolsó öt év anyagából valamilyen témakört kiválaszt, így módjában áll megtekinteni, hogy erről a témakörrel a *Statisztikai Szemle* korábbi számaiban mikor és milyen szerző tollából közöltek cikket.

A *Statisztikai Szemle* történeti háttéréhez hozzátartozik hagyományörző szerepe is. Ez jól kirajzolódik abból, hogy több esetben közöltek nagy magyar statisztikusok életművéről tanulmányokat, sőt a kilencvenes években „Eltűnt statisztikák nyomában” címen külön rovatot nyitott a folyóirat, melyben egy-egy múltbeli, de napjaink kérdéseivel is összefüggő tanulmányt tett közzé faksimile formában (például 1992 októberében *Laky Dezső dr.* „Magyarország ipara 1945 nyarán”).

Esetenként új rovatok is megjelentek; ismét csak a kilencvenes évekre hivatkozom, amikor a „Statisztikai egypercesek” című rovatban megjelenő írásoknak elsődleges célja

az volt, hogy összehasonlító módszertanokat röviden és közérthetően tegyenek közzé, vagy egy-egy konkrét témáról adatsorokat és azok rövid elemzését ismertessék, vagy más olyan témákat tekintsenek át, amelyek a statisztikai munkában, éppen az adott időszakban aktuálisak voltak, és rövid áttekintéssel segíteni lehetett a szakmailag kevésbé képzet olvasót is a témában való eligazodásban.

Több számban közöltek műhelyvitákat, ilyenek megjelentek egyes könyvbírálatokról, vagy például a kilencvenes évek elején a földvagyon értékeléséről, ezek nem váltak rendszeressé, de igen hasznosak voltak, színesítették a *Szemlét*.

A „Történeti dolgozatok” rovatban, történeti statisztikai, avagy a statisztika történetét bemutató tanulmányokat tettek közzé. Közülük egyik sikeres írás volt *Dávid Zoltánnak*, a XVIII–XIX. századforduló foglalkoztatási és társadalmi összetételéről szóló elemzése.

A szerkesztőbizottság, a cikkek írói, ismertetői

A *Statisztikai Szemle* hagyományörző jellege a szerkesztőbizottság mindenkori összetételében is látható, ugyanis körében különböző generációkhoz tartozó vezető statisztikusok találhatók. A szerkesztőbizottság elnöke, öt évtizedes hagyomány szerint, a Központi Statisztikai Hivatal mindenkori elnöke. A főszerkesztő személye közben változott, de nem tennék eleget a *Szemle* múltját ismertető feladatnak akkor, ha nem hangsúlyoznám, hogy a legjelentősebb főszerkesztője évtizedeken át *dr. Gyulay Ferenc* volt, aki szerkesztőnemzedékeket nevelt fel maga mellett, akinek a pontossága és meggondoltsága, a témák és a szerzők kiválasztása terén, ez utóbbiak rábeszélése az adott téma feldolgozására (ez régen se volt, és ma sem könnyű feladat) éppúgy meghatározta a *Statisztikai Szemle* jelentőségét az ország hasonló tudományos folyóiratai között, mint a széles olvasótábor által magasnak ítélt színvonalát. Tevékenységét korántsem csak a szakmában ismerték el, hanem más szakfolyóiratok körében is. Gyulay Ferenc hiányát még ma is érezzük.

A mindenkori szerkesztőbizottság összeállítása azon szempont alapján történt, hogy ebben a körben jelenjenek meg a statisztika „termelői” közül azok, akik kreatív, a statisztika elméletét és gyakorlatát folyamatosan megújító emberek voltak, a „fogyasztók” közül pedig azok, akik a napi munkájuk során igénybe vették a statisztikát (egyetemi tanárként, kutatóintézeti dolgozóként, vagy a döntés-előkészítő apparátus valamelyik szintjén).

A *Statisztikai Szemle* szerkesztőbizottsága rendszeresen ülésezett és ezt teszi napjainkban is, bár az ülésezés gyakorisága az évtizedek során változott. Kritikus időszakokban évente többször is üléseztek, normál körülmények között évente egy-két alkalommal. A napirendek és a megtárgyalandó kérdések azonban mindig kiemelkedő jelentőségűek voltak, a vita érdemi volt és a főszerkesztő ebből a vitából nagyon sokat tanult és érvelnyesített a *Statisztikai Szemle* következő évi vagy ezt követő számaiban. Ez pontosan lemérhető akkor, ha megnézzük néhány évfolyam egymást követő számait, és egy pillantást vetünk az előző szerkesztőbizottsági ülés jegyzőkönyvére, avagy emlékeztetőjére. Ezek egymással szoros korrelációban vannak.

A cikkek írói között – és ezt tartom a legfontosabbnak – többnyire az adott téma legjobb statisztikus szakemberei találhatók. Ez a megállapítás 1923-tól napjainkig érvényes. Ha csak a legutolsó Repertóriumot vizsgáljuk át, amely az 1999. évi 2–3. szám mellék

leteként jelent meg, akkor a tárgy- és a névmutatóból pontosan látszik, hogy melyek voltak azok a témakörök, amelyekről a legtöbb cikk jelent meg, amely a leginkább foglalkoztatta a statisztikai hivatali, vagy az azon kívüli szakembereket. Csupán néhány példát említenék meg, olyanokat, amelyek jól jellemezték azt, hogy a *Statisztikai Szemle* mind a cikkek íróinak személyével, mind a tárgykörrel miként követte a statisztika fejlődését.

Jó példa erre az ágazati kapcsolatok mérlegéről írott közel 50 tanulmány és közlemény. Ez is jelzi (ha a megjelenések időpontjait is vizsgáljuk akkor még inkább) azt, hogy a *Statisztikai Szemle* egy újonnan vizsgált témát milyen mértékben és milyen részletettséggel elemzett.

Másik példa erre a gazdasági előrejelzések köre, amelyről mintegy harminc cikk látott napvilágot, természetesen ezek már az utóbbi évtizedekben.

Hasonló gyakorisággal foglalkoztak elméleti és elemző cikkek a háztartás-statisztikával, valamint a jövedelemeloszlással. Ez is egyike azoknak a kulcskérdéseknek, amelyekről a legkülönbözőbb időpontokban írtak cikket a témával foglalkozó KSH-n belüli és azon kívüli statisztikusok.

Hosszú ideig állandóan napirenden voltak a nemzetközi összehasonlítások és módszereik. Az ezekről megjelent számos tanulmány időpontjának sűrűsödése vagy ritkulása azt is jelzi, hogy melyik periódust jellemezték leginkább az ilyen módszerek alkalmazásai (sajnos napjainkat kevésbé, mint a korábbi évtizedet).

Igen gyakori volt a modellekkel való foglalkozás a hatvanas, hetvenes évektől kezdve egészen a kilencvenes évekig, sőt napjainkig is. Ha a Repertóriumot lapozzuk, akkor ezeket a cikkeket különböző megnevezésű tárgyszavaknál találjuk meg, szép számban.

Természetes, hogy az ágazati statisztikák köréből is rendszeresen közölt cikkeket a *Statisztikai Szemle*. Néhány évet áttekintve világosan kirajzolódik, hogy melyik ágazat milyen korcsoportba tartozó dolgozói végeztek több, melyik ágazaté kevesebb témaelemzést. Ezek alapján az ágazati statisztikusok munkája is nyomon követhető.

A kiemelten említett és távolról sem teljes körű felsorolás mellett a *Statisztikai Szemle* első számaintól kezdve ismertette a szakmára vonatkozó új jogszabályokat, a különböző hazai és külföldi tudományos ülések anyagát, a Nemzetközi Statisztikai Intézet (ISI) ülésszakairól szóló beszámolókat, ismertetéseket. Az oktatással, továbbképzéssel is számos cikk foglalkozott, olykor nem nélkülözve a kritikus hangnemet sem.

A tanulmányok írói között szemelgetve jólesően tapasztaljuk, hogy számos tanulmányt közölt a *Statisztikai Szemlében* (ABC-sorrendben) *Andorka Rudolf, Árvay János, Csepinszky Andor, Drechsler László, Gyulay Ferenc, Horváth Róbert, Kenessey Zoltán, Konkoly Thege Gyula, Nyáry Zsigmond, Nyilas András, Tóth István, Párnicsky Gábor, Péter György, Theiss Ede, Thirring Gusztáv, Thirring Lajos*, hogy csak azokat említssem, akik már nincsenek közöttünk.

A *Statisztikai Szemlének* volt és van nevelő szerepe is. A régebbi számok szerzői között találhatunk ma már közismert, külföldön is „jegyzett” statisztikusokat, akiknek első publikációs lehetőséget a *Szemle* adott.

A külföldi cikkek, tanulmányok, folyóiratok ismertetőinek is minden időszakban kialakult a megfelelő köre, ez a kör részben átfedett azokkal, akik a cikkeket írták, részben külön ismertetőkre is szakosodtak, bár ezek voltak a ritkábbak.

A Statisztikai Szemle olvasóinak köre

A *Szemle* célzott olvasói elsősorban azok, akik tudományos munkájukban felhasználják a statisztika eredményeit függetlenül attól, hogy a Központi Statisztikai Hivatal keretében végzik-e munkájukat vagy azon kívül. Ez a réteg csaknem teljeskörűen tartal

mazza a kreatív statisztikusok, elemző közgazdászok körét. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy ha valaki a munkahelyéről nyugdíjba vonul, akkor nem folytatja a *Statisztikai Szemle* tanulmányozását, hiszen általában a friss nyugdíjasok tudományos munkásságukat nem hagyják abba, sőt olykor elmélyítik, hiszen több idejük van igénybe venni más források mellett a *Statisztikai Szemlét* vagy a *Szemlében* közöltek. Nagyon sokan használják a *Statisztikai Szemle* ismertető rovatait, ezek között is nem csupán az irodalmi figyelő rovatokat, amiről korábban szóltunk, hanem a külföldi folyóiratszempléket is.

Szólnunk kell a döntés-előkészítők köréről, tehát arról az apparátusról, amely a döntéshozók számára összeállítja az anyagokat, felhívja a figyelmet a megfelelő hangsúlyokra, mindebben a *Statisztikai Szemle* gyakran van segítségükre.

Az emlékeztetők tanúsága szerint a *Statisztikai Szemle* szerkesztőbizottsága rendszeresen elégedetlenül állapította meg a folyóirat kis példányszámát, mert jó néven vette volna, ha többen olvassák a lapot. Úgy vélem, szakmai folyóirattól ez soha nem volt várható és napjainkban, az informatika terjedésének időszakában ez még kevésbé várható el, hiszen az információs technika lehetővé teszi, hogy akár képernyőn találják meg a megfelelő folyóiratszámot, az olvasó számára érdekes cikket, vagy kivonatolt tartalmát. Ezt a megoldást magam is korszerűnek és szükségesnek tartom, megjegyzem azonban, hogy az olvasott szöveget ez még nem pótolja.

A célzott olvasórétegbe tartozik az egyetemi ifjúság is. A *Statisztikai Szemle* példányait kezdettől fogva megkapta a közgazdaságtant valamely formában oktató egyetem statisztikai tanszéke, vagy ahol ilyen nem volt, akkor az a tanszék, amelynek keretében a statisztikát oktatták. Ez természetesen csak lehetőség, hiszen a megkapott egy vagy néhány példány egyáltalán nem biztos, hogy eljut a hallgatókhoz, ahhoz, hogy ez megtörténjen a statisztika oktatóinak aktív közreműködése szükséges. A cikkek szerzői, a bibliográfia összeállítói, a folyóiratcikk-ismertetők között voltak és vannak egyetemi dolgozók, akik a közvetítő szerepet kiválóan ellátják, a statisztika iránt érdeklődőket harmad-, negyed-, ötödéves korukban a *Statisztikai Szemle* olvasására ösztönzik, és tapasztalataink azt mutatják, hogy ez az ösztönzés termőre fordul néhány év után.

Az olvasók közé tartoznak a rokon tudományágak kutatói is (tipikusan ilyen a szociológia, a demográfia, a közgazdaság-tudomány több jelentős területe), akik a statisztikai bázist megtalálják a *Statisztikai Szemle* cikkeiből, ismertetéseiből.

Végül említést kell tennem arról, hogy a legutóbbi évtizedben a *Statisztikai Szemle* évenként egyszer vagy kétszer megjelentetett angol nyelvű számot is, mintegy bővíteni kívánva azoknak a körét, akik olvassák, munkájukban felhasználják. Ezek a különszámok eljutnak külföldre, és nemegyszer idézett hivatkozás formájában találkozunk a külföldi szaksajtóban az angol nyelvű számban megjelent publikációinkkal. Úgy gondolom, hogy ez a követendő út, hiszen a globalizáció a kapuk szélesre tárását kívánja meg, és ez az olvasói réteg esetében nemcsak a hazai lehetséges olvasók körének bővítését jelenti, hanem a külföldiekét is, ami pedig nem képzelhető el másképp, mint angol nyelvű számokkal, ahogyan ezt a gyakorlat más országok statisztikai folyóiratainak esetében is nyilvánvalóvá tette.

*

Remélem rövid áttekintésemből kiváglott az a tény, hogy a nyolcvan éves *Statisztikai Szemle* napjainkban élete virágkorát éli, és joggal bízhatunk abban, hogy távolabbi,

jelentős célokat is képes lesz elérni. Ilyen célok közé tartozik az Európai Unióba való teljes jogú tagság elnyerése után, az Európai Unióval való kapcsolatok hatásának ismeretése a statisztikára (bár ennek előszele már az elmúlt évtizedben is érezhető volt a *Szemle* hasábjain), valamint annak elemzése, hogy mi, magyar statisztikusok, mit tudunk tenni az európai statisztikai rendszer korszerűsítése, folyamatos megújítása érdekében. Ez újabb tudományos kihívás a Központi Statisztikai Hivatal munkatársai és az ország más intézményeiben működő kreatív statisztikusok számára, ezért ezzel a *Statisztikai Szemle* hasábjain többet kell foglalkoznunk.

Nem túl távoli cél az sem, hogy bizonyos modellek alkalmazása területén megújuljanak a korábban említett tevékenységi körök, például a szatellit mérlegek alkalmazásával a nemzetgazdasági mérlegrendszer területén, amelynek irodalma jószerivel ma is fellelhető a *Statisztikai Szemle* elmúlt évtizedbeli számaiban, de ezt a következő időszakban tovább kell újítani.

Fontos, hogy az ifjú tehetségek is helyet kapjanak a *Statisztikai Szemlében* (mint ahogy ez 80 éven át hagyomány volt). Természetesen a szárnypróbálgatás csak úgy valósulhat meg, ha megfelelő tapasztalattal, gyakorlattal és tudásanyaggal rendelkező statisztikus kíséri figyelemmel és irányítgatja a most feltörekvő ifjakat. A *Statisztikai Szemle* mindehhez kiváló bázist ad, jelenlegi szerzői, szerkesztőbizottsága, főszerkesztője és a szerkesztőség dolgozói e feladat végrehajtására alkalmasak és erre törekednek is.

SUMMARY

The president of the Hungarian Central Statistical Office as the head of the Editorial Board introduces the history, creation and permanent reformation of the contents and design of the 80 year-old *Statisztikai Szemle* (Hungarian Statistical Review). He also presents the composition of the authors and readers and evaluates the directing and editorial work.